

Sastanak Arhivske radne grupe u Garmischu

16. i 17. prosinca 2001.

U Garmischu u Njemačkoj održan je 16. i 17. prosinca 2001. dvodnevni sastanak, na kojemu se razgovaralo o arhivskome gradivu koje se odnosi na razdoblje hladnoga rata (1945-1991) i o mogućnostima njegovoga korištenja. Na ovaj sastanak su bili pozvani arhivisti i povjesničari iz Albanije, Bugarske, Hrvatske, Rumunjske i Rusije. Naš domaćin i jedan od organizatora bila je Arhivska radna grupa, koja djeluje u okviru Konzorcija vojnih akademija i instituta za proučavanje sigurnosti Partnerstva za mir (*Partnership for Peace Consortium of Defense Academies and Security Studies Institutes*). Konzorcij je ovakve sastanke već organizirao s predstavnicima Estonije, Francuske, Litve, Letonije i Nizozemske, a u svoj rad namjerava uključiti i Bosnu i Hercegovinu, Srbiju, Sloveniju i Makedoniju.

Sam Konzorcij vojnih akademija i instituta za proučavanje sigurnosti Partnerstva za mir osnovan je na prijedlog ministra obrane SAD-a Choena na sastanku ministara obrane Euroatlantskog vijeća, održanom 12. lipnja 1998. u Bruxelessu. Udruženje je osnovano s ciljem jačanja suradnje među zemljama članicama NATO-a i zemljama članicama Partnerstva za mir kroz obrazovanje i obuku vojnih i civilnih osoba na nacionalnoj i institucionalnoj razini. Radi ostvarenja zadanih ciljeva Konzorcij je izradio svoju web stranicu (www.pfpconsortium.org), pokrenuo časopis *PfP Quarterly Journal*, a najavljuje pokretanje i drugih publikacija. Od početka djelovanja osnovao je brojne radne grupe, a jedna od njih je i arhivska radna grupa. Jednom godišnje organizira konferenciju na kojoj se iznose i rezultati rada pojedinih radnih grupa.

U radu i organizaciji sastanka Arhivske radne grupe Konzorcija sudjelovali su i nositelji Međunarodnog projekta za povijest hladnoga rata, osnovanog pri Woodrow Wilson centru iz Washingtona (*Cold War International History Project Woodrow Wilson International Center for Scholars* – CWIHP). Taj je projekt pokrenut 1991. godine uz potporu fondacije Johna i Catherine McArthur. Ciljevi i zadaci ovog projekta su prikupljanje i objava arhivskoga gradiva koje se odnosi na razdoblje hladnoga rata, i to osobito dokumenata iz donedavno nedostupnih izvora "druge strane", odnosno bivšega komunističkog bloka. Pored toga projekt podupire neodloživo i potpuno otvaranje dokumenata iz arhiva na obje strane, proces objedinjavanja novih izvora i historiografije bivšeg komunističkog bloka s historiografijom zapadnih istraživača, koja je nastala posljednjih desetljeća na temelju zapadnih arhivskih izvora. Ovaj program ostvaruje se kroz izdavačku djelatnost, stipendiranje mladih istraživača, organiziranjem sastanaka i konferencija i suradnjom s drugim institucijama. Ovdje je važno istaknuti suradnju s Arhivom za nacionalnu sigurnost u Washingtonu (*The National Security Archive*), koji prikuplja kopije vladine deklasificirane dokumentacije na temelju Zakona o slobodi informiranja. CWIHP je u dosadašnjem deseto-

godišnjem radu stvorio bazu s tisućama dokumenata prevedenih na engleski. Dokumenti se s komentarima objavljuju u *Bulletinu* i drugim publikacijama, a osim na papiru dostupni su i na Internetu (<http://cwihp.si.edu>). Na taj su način obrađeni neki od prijelomnih događaja iz razdoblja hladnoga rata, kao što su ustanak u Njemačkoj 1953, mađarska revolucija 1956, praško proljeće 1968, kriza u Poljskoj 1980/81. U sljedećem broju *Bulletina* (br. 12/13) objavit će se korespondencija Tito-Hruščov iz 1954. godine prikupljena u arhivima u Beogradu. Radi se o novijem CWIHP-ovom projektu, u koji je uključena *London School of Economics and Political Science*. U rad na projektu namjeravaju uključiti i povjesničare i arhiviste iz bivše Jugoslavije.

Do sada je CWIHP organizirao sastanke niza arhivskih radnih grupa Konzorcija, s ciljem da u istraživačku zajednicu uključi vojne povjesničare i arhiviste i tako poveća dostupnost i vojnim arhivima.

Sastanku održanom 16. i 17. prosinca nazočili su, kao što je već napomenuto, arhivisti i povjesničari iz Albanije (tri), Bugarske (dva), Hrvatske (dva arhivista iz Državnog arhiva u Rijeci, tri arhivista iz Hrvatskog državnog arhiva, jedan povjesničar s Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu i jedan politolog, savjetnik predsjednika Republike Hrvatske za nacionalnu sigurnost), i Rusije (jedan). Na početku sastanka domaćini i organizatori su se predstavili svojim gostima, a potom su predstavnici navedenih zemalja izvijestili nazočne o arhivskom gradivu koje se odnosi na razdoblje hladnoga rata, kao i mogućnosti njegovog korištenja, odnosno deklasifikacije toga gradiva. Hrvatski predstavnici su u tom smislu bili u znatno drugačijoj situaciji od kolega iz drugih zemalja, s obzirom na to da su najvažniji izvori za tu temu u arhivima u Beogradu. Stoga smo ih obavijestili o općim uvjetima dostupnosti arhivskoga gradiva u državnim arhivima u Hrvatskoj te im kao glavni izvor za istraživanje razdoblja hladnog rata predstavili fond Centralnog komiteta Saveza komunista Hrvatske.

Kao zaključak sastanka može se istaknuti, da je u zemljama čiji su predstavnici nazočili sastanku, istraživaču pojedincu teško doći do arhivskoga gradiva koje se odnosi na hladni rat, uglavnom zato što gradivu još nisu istekli rokovi dostupnosti, međutim, u zemljama gdje postoje instituti odnosno centri za izučavanje povijesti hladnog rata situacija je nešto bolja, jer povjesničari na institucionalan način uspijevaju dobiti ograničen pristup dokumentima, a kao rezultat takvog rada objavljeno je već dosta knjiga dokumenata. Najnoviji primjer su dokumenti koje su prikupili i objavili rumunjski povjesničari Vasile Preda i Mihai Retegau pod nazivom "New Evidence on December 1998 Crisis in Romania-e dossier No 5". Radi se o brzojavima tadašnjeg rumunjskog veleposlanika u Moskvi, Iona Bucura, koji su deklasificirani. Dokumenti su objavljeni uz pomoć CWIHP-a, prevedeni na engleski i također dostupni na Internetu: <http://cwihp.si>.

Mirjana Hurem